

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI HETILAP.

Népnevelők Budapesti Egyesületének tulajdona és a hazai Tanítók
Országos Bizottságának

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Felelős szerkesztő: EMBER JÁNOS,

KIHEZ A LAP SZELLEMI RÉSZÉT ILLETŐ KÖZLEMÉNYEK KÜLDENDŐK.

Rakos-Szt-Mihály; (Pest-m.) a szerkesztővel személyesen értekezhetni
csütörtökön d. u. 2—4-ig. Bpest, VIII., Pál-utca 4. 3 em. 18.

Kiadó a „HUNNIA“ NYOMDA,

HOVÁ AZ ELŐFIZETÉSI DIJAK, REKLAMÁCIÓK, HIRDETÉSEK KÜLDENDŐK.

(VI., Teréz-körút 3., Kemnitzer-utca sarok.)

A Népnevelők
Budapesti Egyesületének tagjai
tagilletményül kapják e lapot.

Nem tagok előfizethetnek
a kiadónál
1 évre 8 kor., 1/2 évre 4 kor., 1/4 évre 2 kor.-val

BUDAPEST, 1900.

»HUNNIA« KÖNYVNYOMDA (SEBŐK és MŰNZ)

VI., Teréz-körút 3 szám.

NÉPMEVELŐK

ÉRTÉKELÉS

1880. évi kiadás

ELŐSZÓ

1880. évi kiadás

1880. évi kiadás

1880. évi kiadás

1880. évi kiadás

1880. évi kiadás

1880. évi kiadás

1880. évi kiadás

1880. évi kiadás

1880. évi kiadás

N

HO

E

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI HETILAP.

Felelős szerkesztő: Ember János.

A Népművelők Budapesti Egyesületének s az Orsz. Bizottságnak hiv. közlönye.

Megjelenik e lap minden szombaton.

ELŐFIZETÉSI ÁRA

Egész évre . . . . . 8 kor.

Fél évre . . . . . 4 „

Negyed évre . . . . . 2 „

Hirdetések díja petit soronként 20 fillér.

— Kéziratokat nem küldünk vissza. —

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz :

Rákos-Szt-Mihály alá küldendők.

Előfizetések, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz :

A „HUNNIA” KÖNYVNYOMDA VÁLLALATHOZ :

(VI., Teréz-körút 3. szám alá) küldendők

A Népművelők Budapesti Egyesületének agjai tagilletményül kapják a lapot. — Tagsági s egyéb egyesületi ügyekben szívesen szolgál felvilágosítással GERLEY SZEVEÉR egyes. titkár. — A tagsági díjak DIÓSZEGHY BELA pénztárnokhoz VI., Szondy-utca 47. szám alá küldendők.

Munkácsy Mihály.

Lelkének halálából kiragadá a phisikai halál. Az ember-rom, szá-nalmunk tárgya, nincs többé. Figyelmünk teljes erővel fordul a nagy szellem felé, mely a most már porladozó testből rég elköltözött.

Ismét megelevenednek előttünk a nagy szellem nagy alkotásai, a fenséges tragédiák. És elvonulnak lelki szemeink előtt a megörökített eszmék és gondolatok a nélkül, hogy gondolkoznánk azok felett. Inkább mű mint igaz szivbeli gyászszal lelkünkben elhantoltuk a nagy művész porhüvelyét a nélkül, hogy rá gondolnánk életének nagy tanulságára. Elfelejtjük őt is, mint elfelejtettük a sir ölébe dőlt többi nagyjainkat.

A halott sorsa ez. Az élőt az élet vonzza. Nincs ember-nagyság, mely egyéni halhatatlanságot biztosítana. Csak az eszme, a gondolat marad fenn. E mellett némely nagy ember életének tanulságai is intenek a késő nemzedéket, ha ez egyáltalában akarna okulni és tanulni. De nem akar. Nemcsak a késő nemzedék nem akar, mi sem akarunk.

Ime előttünk a nagy példa, a Munkácsy tragicuma. Egy néhányan talán megértjük, de intéseit nem követjük.

Megértjük, hogy a nagy művész lelki és phisikai élete között nem volt összhang; ez okozta kora elmulását. Lelkét az élet nagy és komoly problémái (a nagy dolgok mind komoly dolgok) töltötték be; lázas erővel dolgozott, hogy ezeket a problémákat megfejtse, vagy legalább méltó kifejezésre juttassa. Idegeit nemcsak az alkotó munka láza emésztette.

Hozzájárult az éles láza is. Életének felelevenített epizódjai igazolják, hogy terhére volt az, a mit a kor élvező embere életnek nevez; de nem tudott ellentállani. Nem birta magát korának léha fiai közül kivonni. Az örökös láz idő előtt elemésztette őt.

Figyelembe vehetnők e nagyunk tragicus életének és halálának intését; de nem fogjuk. Ép oly vakon rohanunk a lángba, mint az oly semmibe vett éjjeli lepke.

A Végtet, a Sors uralkodik rajtunk. Zsarnoki hatalmának játéklabdái vagyunk.

Feladataink.

3. A neveléstudomány fejlesztése.

A szorosán vett *nevelési* kérdések még bővebb anyagot szolgáltatnak valamenyiünk egyesült erővel végzendő vizsgáldásának, mint a tanítási kérdések. Mert világszerte épen az az egyik kiemelkedő jellemvonása a mai kor nemzedékeinek, hogy ismeretekben amilyen mértékben tulszárnyaljuk a letűnt nemzedékeket, a szorosabb értelemben vett nevelés tekintetében határozottan visszaesésben vagyunk az elmúlt időkhöz képest.

Külön nagyobb tanulmány kellene ahhoz, hogy hű, alapos és részletes képét fessük annak a hanyatlásnak, ami ebben a tekintetben észlelhető. Itt csak fővonásokban lehet rámutatnunk, hogy mily megdöbbentő mértékben ráznak magokról le az újabb nemzedékek, mint nyugót, sok mindenfélét, ami a múltban az emberi lélek legékesebb gyöngyét képezte.

Csak nézzünk végig a piperébe, cicomázásba, kendőzésbe merült férfiak sokaságán; ne hunyjuk be szemünket a jelenségek előtt, melyek szomoruan mutatják az igazi női jellem legszebb virágainak hervadását; vegyünk észre ifjaink kedélyi petyhüdesét, leányaink érzelmi sivárgását; essünk gondolkozóba fiú s leány-gyermekeink koraérésén lelkileg s korai fonnyadásán testileg; majd érezni fogjuk, hogy a „nép-nevelő,” „nép-tanító” cím egyébre is kötelezne tán bennünket, mint az oly roppant fontossági kérdés megoldására, hogy egy-egy jótékony-sági tanító egyesületnél, kit választunk meg — fizetett tollvivőnek.

Az életviszonyok mélyét vizsgáló része az embereknek évről-évre nagyobb aggodalommal szemléli és tárgyalja azokat a szomorú jelenségeket, melyek a tömegek lelki világát a nemesnek, a szépnek, a magasztosnak irányától az ellenkező irány felé tüzi, korbácsolja. Értelmileg előkelő színvonalon álló körökben is önzés, haszonlesés, mindenáron való élvezethajhászas uralja a kedélyeket, s arra kényszeríti az egyént, hogy semmitse tartson szentnek, ami az egyéniség szertelenségeit korlátozná. Így származnak azok az ijesztő bűnök is büntények, melyeket napról napra látunk terjedni a tanult, iskolázott emberek társadalmában, s amelyeknek elharapódzása szinte napról-napra észlelhető,

amint a bozótos erdőt hamvasztó tűz terjedése. És így származnak az értelmiség körében is azok hajmeresztő *élet-elvek*, amelyek az emberiség legjobbjai, az emberiség apostolai által ezer éveken át, hangyaszigorral gyűjtögetett *élet-igazságokat* a frivol megítélés szemétdombjára juttatják. Amit pl. Jókai a saját lelkiismeretét csittitani igyekvő cinikus embernek a szájába ad, hogy „szegény ember — komisz ember.“ azt *komoly* életelvvé teszik, szemben a valódi igazsággal, mely azt hirdeti, hogy „minden ember annyit ér, amennyit másoknak, amennyit a közjavanak szolgáltatni bír.“ Ez most oda módosul, hogy *minden ember olyan helyet érdemel a köztéren, amely mértékben tudta kielégíteni a maga önző érdekeit, ha mindjárt a köz rovására is*. Ehhez hasonló módon alakulnak át az élet legnagyobb, legfontosabb más igazságai is az értelmiség, tehát a vezérlő osztály körében. Emberszeretet, barátság, hűség, egyenesség, őszinteség, véleményzsabadság, türelem mások iránt, a nemes törekvések tisztelete, az eszmék, ideálok keresése, a szellemi s erkölcsi javaknak becsülése; minden lim és lom kezd lenni abban a nagy vásárban, ahol egyéni érdekek kielégítésével jutalmaztatnak az eladó, a mások egyéni szekerének tolására kész emberek, s rajongó bolondoknak, élhetetlen, hasznavehetetlen ábrándozóknak bélyegeztetnek azok, akik az életét nem zsbvá-sárnak, hanem nemes törekvések, nemes czélok nemes versenyének szeretnék tekinteni.

Bármily sötét is az életviszonyainknak e képe, abban nyugodt a lelkiismeretem, hogy a valónál sötétebb színezést nem használok. Pedig hatra volna még szemügyre venni a nép *tömegének*, legkivált a *fővárosi nép* tömegének kedélyét, érzelem világát. S ha ennek a mai képét nézzük s egybevetjük azzal, amilyen *a magyar nép lelki világa a multban volt*, s amilyennek *a magyar fővárosi nép* lelkivilágát lenni szeretnők, akkor egész nagyságában fog előttünk állni a *nevelési feladatoknak az a töméntelensége, amely a fővárosi tanítótság előtt áll*, mint olyan, amelyet senki, de senki a Nap alatt elő nem fog készíteni soha a megoldásra, csak egyes-egyedül a fővárosi tanítótság összességének egyesült akarata.

Meggyőzhet bennünket erről, egy futó tekintet arra, hogy minden más téren a nagy kérdések hogyan készítettnek elő a megoldásra. Azon az időn már régen tul vagyunk, hogy vágyaink, czéljaink teljesedése érdekében összetett kezekkel várjunk valami Messiást, valami istenadta lángészre, aki majd „feltöri a gyöpöt,“ a „szüzmezőt“, barázdát vág vagy utat tapos egy uj, helyesebb, jobb irányzatnak, amelyen aztán a sokaság majd kényelmesen tovább kattyog. Régente mindennek az volt a fejlődési menete, hogy az emberiségnek egy-egy kiváló alakja agyából kellett valami uj szikrának kipattani, annak bevilágítani valami uj ösvényt, hogy az emberek kisebb vagy nagyobb részre térjen s meginduljon „a nagy alak“ által „fölfedezett“ uton. Ma már minden közügyi dolog, pl. minden tudomány-ág, minden társadalmi kérdés nem a véletlenül született messiások révén, hanem az emberek sokaságának egyesült erejével folytatott, folytonos munkálkodás által igyekszik haladni a fejlődés útján. Ezért van, hogy minden tudományszaknak a

munkásai társaságokká tömörülnek, munkálkodásuknak célt, irányt, tervet szabnak s egyesült, közös erővel tapossák ki a haladás utját.

Ha a tudományoknak azt az ágát, a melynek mi volnánk a hivatott művelői, a neveléstudományt, mi nem igyekszünk *hasonló módon* vinni előbbre, hanem várunk messiásokat, — Rousseaukat, Pestalozzikat, Comeniusokat, — akik majd az összesség helyett kikapossák a jövőnek utait: akkor mi ne számítsunk arra, hogy a nemzeti és társadalmi élet termőföldjén komoly munkát végző tényezők sorában valaha mi is számot tegyünk; mert akkor a körülöttünk fejlődő világ közepette az idők multával mindig hátrább maradunk s egyre mélyebben süllyedünk a számot nem tevő emberrétegeknek arra a színvonalára, ahol sem az egyén, sem az osztály nem cselekvő, hanem csak szenvedő anyag az alakításra képes tényezők kezében.

Azt ugyan nekem senki se mondja, hogy hiszen az egyesületeink megteszik a nevelésügyi kérdések fejlesztésében kötelességüket. Ami történik, az csak *ötletszerű* tapogatózás, de nem öntudatos, nem tervszerű, nem megállapított célokat szolgáló, nem tudományos, nem irodalmi értékű munkálkodás. Pedig a mi feladatunk az, hogy a *neveléstudományi szakban olyan tevékenységre egyesüljünk, mint bármely más tudományos társaság, s munkálkodásunknak a neveléstudomány fejlesztésére olyan hatása legyen, mint a szántásnak, vetésnek, boronálásnak, gyomlálásnak, kaszálásnak a földművelésben: készítse elő és biztosítsa a jövőnek — természetét.*

Ne ringassuk magunkat abban naiv hitben, hogy neveléstudományunk már elérte a tetőfokát, s hogy így nekünk már csak az aprócsaprő gyakorlati alkalmazás kérdéseivel kell foglalkoznunk. Sőt ellenkezőleg az emberiség a nevelés tekintetében áll a leghátrább. Ebben előbbre menni, az előbbre menés föltételein munkálkodni, kinek volna leginkább feladata, mint a tanítónak.

Szabó Bugáth László.

Vannak-e a mai iskola belső életében tényezők, a melyek a gyermekvédelem szempontjából módosítandók?*)

A felvetett kérdésre igennel felelek. A gyermekvédelemre szorult a mai iskolával szemben. A tanítás, az ugynevezett nevelés legalsó fokától a legfelsőbbik mindenütt támadólag lép fel az iskola; erőszakos kézzel markol bele a gyermek idegeibe, megcsontosodott szabályai, avult szokásai szerint „fejleszti“ a szellemet.

A fejlődés természetes folyamat. Mint ilyen fájdalommal nem jár; visszahatást nem kelt. A phisikai erejében szinte észrevétlenül gyarapodó gyermek fájdalmat e gyarapodás miatt nem érez, ellene nem szegül; ellenkezőleg öröme telik benne és tőle telhetőleg segíti a természetet az ő phisikai növéseire irányuló munkájában. A kisdéd örül annak, hogy lát, hogy hall, hogy mozogni képes. Egész lényé ragyog az:

*) Felolvastatott a gyermekvédő-kongresszus paed. szakoszt. gyűlésén.

örömtől, midőn saját lábára tud állani, midőn lépegetni kezd. Mielőtt ennyire vinné saját elhatározásából hosszas gyakorlatokat végez, míg fokozatosan odáig jut, hogy az ember-méltóságot külsőképen kifejező egyenes állást és labain járást megtanulja.

Előbb megtanul ülni, majd négykézláb mászni, vagy faron csuszni; azután valami butordarab mellett feláll. Lassan és óvatosan elengedi a butordarabot, először egy, majd két kézzel és áll. Egyidejűleg a butor mellett lépeget s kísérleteket teszen az önálló járásra. A balsiker el nem kedvetleníti. Számtalanszor elesik, olykor erősebb ütéseket is elszenved; ám azért mindig újból kezd s nem nyugszik, míg czélt nem ér. És ha czélt ért, érzi, hogy az életében nagy változás történt. Elégült, büszke arcczal tekint körül; figyelik-e, látják-e? S ha nem venné senki észre, a testileg lassabban fejlődő s már lelkileg is a fejlődés bizonyos fokára jutott, tehát már beszélgetni kezdő gyermek hangosan dicsekszik, hogy magára, illetőleg az általa véghez vitt nagy dologra irányítsa figyelmét. Így szól: ni! állok! ni! járok!

Hasonló magaviseletet tanusít a gyermek lelki növekedése első korszakában. Örül annak, hogy észrevesz, hogy figyelni tud. Örül a szónak, melyet kimond, örül öntudatra ébredésének. Mikor az „én“-t kimondja, annyira ragaszkodik hozzá, hogy akkor is használja, mikor nem volna rá szükség. Azt mondja: „én nekem is.“ Felébredt érdeklődése a dolgok és jelenségek iránt, miben leküzdhetetlen tanulási vágya jelentkezik, általánosan ismeretes. Az ébredező s a gyermek tudásvágya (növekedési törekvése) által fejlődő gyermeki lélek érvényesülni törekszik. Cselekvési ösztöne táplálékot keres. A mozgás, a cselekvés, a munka a természet törvényének erejével hat reá. A gyermek dolgozni akar. Foglalkoztatni akarja phisicumát és szellemét. A gyermekre (a felnőtt emberre is) a legnagyobb büntetés a tétlenségre-kárhoztatás. Innét az elzárás félelmetessége.

Honnét hát a panasz, hogy a gyermek nem akar tanulni, hogy az ördög párnáján szeret pihenni, hogy akaratát az erkölcsi törvények hatása alól szereti kivonni? Hogy van az, hogy a testi és lelki fejlődés *természetes* menete megakad, mikor mi „tervszerűleg“ beleavatkozunk? Onnét van és úgy van, hogy mi, az iskola, a helyett, hogy a természetes fejlődésnek segítségére sietnénk, azt támogatnók, mesterkéltnél eljárásunkkal *erőszakolni* akarjuk a lelki növekedést; az volna a hivatásunk, hogy segítsük a *fejlődést*, mi azonban nem ezt teszszük, hanem *fejleszteni* akarjuk a gyermek szellemét, mintha csak akként siettetnők a virág nyílását, hogy a bimbó virágleveleit kézzel bontogatnók.

A gyermeki léleknek ez a szeretetlen rángatása rögtön kezdetét veszi, mihelyt a gyermek édes anyja ölét elhagyja s csak akkor szűnik meg, mikor „nevelése“ befejeződik, azaz összes iskolai tanulmányait bevégzi.

Már a kisdedóvoda sok verssel, örökös „járdalás“-sal és énekeltetéssel, erőszakos fegyelmezéssel sanyargatja a gyermeket; noha aránylag még ez a köznevelési intézetünk zavarja legkevésbé a természetes lelki növekedést.

Az elemi iskola már önálló tudós intézet, mely a szülei háztól függetlenül tanítja a gyermeket sokféle ismeretre és neveli sok minden-

féle „erényre.“ Feledi, hogy a mi a tanítói és nevelői eljárásában valami értéket képvisel, azt a szülőtől tanulta, a mi értéktelen, az a paedagogusok találmánya; azoké a paedagogusoké, a kik az embert nem ismerik a természet gyermekének, a kik tehát a nevelés és tanítás kérdéseit nem empiricus, hanem speculativ alapon törekszenek megoldani.

És míg ezek a több százesztendő emberek ki nem hálnak, míg a természettudomány emberei nem dirigálnak a paedagógiában is, addig a népiskola újjászületését hiába várjuk. Addig a népiskola nem szűnik meg nagyképüsködni; addig nincs hozzá remény, hogy a nevelés munkáját ott és lehetőleg akként folytassa, a hol a szülei ház elhagyta és a miként megkezdette. Addig nagy ür tátong a természetes (a család) és a mesterséges nevelőintézet (az iskola) között. Addig nem lesz átmenet a két nevelő intézmény munkája között. Nagy Jancsiból Nagy János lesz augusztus hó 31-étől szeptember hó 1-ére. Mintha bizony egy éjszaka Jánossá tudna nőni Jancsi!

A szülei ház — a mennyire a megélhetésért folytatott sokszor igen kemény küzdelemben megtehetette — a gyermek nyilvánuló tudásvágyát igyekezett mindig alkalmissal s ez egyén figyelembevételével kielégíteni, az iskola nem vet számot a gyermeknek sem tudásvágyával, sem egyéniségével; tanít olyan dolgokat, a melyek után a gyermek lelke nem áhitozik s tanítja olyan módon, a mint azt a gyermek megvesztegethetetlen ösztöneire hallgatva, tanulni vonakodik. Ebből az iskolás gyermek lelki sanyargatása, gyötrése.

Innét a sokat, de hiába emlegetett tulterhelés.

A gyermek irni és olvasni tanul, mielőtt lenne gondolata, melyet leírjon s meg lenne a lelki fejlettsége, melytől mások leírott gondolatának megértésére képesitené, az olvasásra sarkallná. Az írás- és olvasás korai és erőszakolt menetű tanítása által mintha csak arra akarók kényszeríteni a gyermeket, hogy beszéljen, mielőtt nyelvét mozgásba hozná a gondolat! — A helyett, hogy minden erőnkkel a zsenge lélek ismeretkincseinek gyarapítására, a képességek fejlődésének segítésére fordítanók, a rögzítés eszközére vetjük magunkat olyan erővel, mintha sejtelmünk sem volna róla, mi a földolog, mintha fogalmunk sem volna róla, hogy a betű csak a rögzítésnek, de nem a tudásnak az eszköze. És ha valaki a nagy sietség hiábavalóságára, sőt káros voltára figyelmeztet bennünket; ha arra int, próbáljuk, hátha másként is cselekedhetnénk, lehurrogjuk, mint eszelőst!

Hasonló természetellenes és erőszakolt az eljárásunk a tanítás legalsó fokán (I. el. osztály) az ismeretek tanításánál is. Fejtegetjük a hasonlatosságokat és különbségeket a szék és az asztal, a kutya és a macska, a rueza és a liba között; mintha nem is sejtjenők, hogy ezek a különbségek és hasonlatosságok a gyermeket egy mákszemet sem érdeklik, hanem érdekelné őt az eleven, a mozgó élet, ha mi erre czélt és irányt kereső figyelmét rá tudnók terelni.

Nem vetünk számot azzal a tapasztalati ténnyel, hogy a gyermek számképzetei szerfelett lassan képződnek, a 6—7 éves gyermekkel már 20-ig számoltatunk mind a 4 alapművelet körében. Munkánkban látjuk, hogy a gyermekek zöme ezzel a feladattal megbirkózni nem képes; ámde azért mi csak erőszakoljuk a dolgot, mert elő van

irva. És ha mások megoldják a nehéz feladatot, csak mi sem vagyunk alább valóbbak! Nem merjük magunknak sem bevallani, annál kevésbé másoknak nyíltan megmondani, hogy a 6—7 éves gyermekek zömével a 20-as számkörben jól számoltatni nem lehet. És pedig azért nem lehet, mert a számolás-tanítással ma még együttjáró elvonásra a gyermek értelme fejletlen.

Nem tudjuk sokszor, nem is akarjuk megérteni, hogy nekünk még a tanításmódját illetően is a szülőtől kellene tanulnunk. Az egyszerűséget megvetjük, művészi színvonalára emelkedni nem tudunk; tehát mesterkedünk. Ki akarjuk a gyermekből hozni azt, a mi nincs benne; holott beszélnünk kellene s a dolgokat és jelenségeket kellene megszólaltatnunk.

Az elemi tanítás közép- és felső fokán előtérbe lép, illetőleg uralkodóvá lesz, a tankönyv, a nyomorult tankönyv! Virágozik a „tanulás“ és a vele járó minden gyötrelme és átok sulya nyomja úgy a tanítót, mint a tanulót. A tölésérezés épp oly vigan folyik ma, mint 300 esztendővel ezelőtt, noha azóta minden igazi paedagogus kimutatta ennek haszontalan, sőt káros voltát. Hiába! a tanultatás ugyan rossz, de kényelmes dolog. És e mellett hálás is, mert többet mutat, mint az igazi tanítói munka.

A tanultatás és a gépies tanítás átka nehezedik a népiskolára. Egyrészt haszontalan dologgal gyöttri a gyermeket, másrészt, életteljes valódi szellemi munka által figyelmét le nem köti s így természetes uton fegyelmezni nem tud. Tehát az erőszakhoz folyamodik. Büntet. És pedig a legtöbbször mesterséges büntetést alkalmaz. Korhol, szid, gunyol, sőt — nem éppen kivételesen — ver is.

Csuda-e, hogy ily körülmények között a társaságot, a hasonló kor-nak társaságát és a foglalkozást, a munkát annyira áhító gyermek nem szereti az iskolát és vajjon nem természetes-e, hogy a gyermekek barátai keresik az eszközöket, melyekkel az iskolának, ennek a szükséges rossznak, ártalmaitól védeni lehetne a zsenge nemzedéket?

A milyen természetes a gyermek idegenkedése a mai népiskola által reá rótt ugynevezett munkától, épp oly nemes a gyermekek barátainak az iskola káros hatásának megszüntetésére, vagy legalább korlátozására irányuló törekvése.

E nemes törekvés sikerei iránt nagy reményeket nem táplálok; ám azért még sem kicsinyelem. Nagy eredményeket e téren csak abban az esetben várhatnánk, ha sikerülne a társadalmat a jelen állapotok tarthatlansága felől meggyőzni és actióra bírni. Ehhez azonban nincs semmi remény. A társadalom ma még nem tartja nagy dolognak az iskolát, annál kevésbé a népiskolát.

Ha javítani akarunk, egyelőre nem tehetünk egyebet, minthogy megvonjuk „a lehetőség határait“ s ebben a szűk körben való mozgásra hívjuk fel a jó népiskola ideáljáért lelkesülőket. A feladat, melyet meg kell oldani a jövődjö szempontjából így is nagy és nemes.

Szükséges, hogy a gyermek tovább maradjon a legtermészetesebb nevelő-intézet (a család) kötelékében. Hét éves kora előtt a gyermek ne járjon iskolába. Legyen testileg és lelkileg is fejlettebb, mielőtt iskolába lépne.

Az ismeretanyag helyesebb csoportosítása (tanterv-revisio) által enyhíteni kell a túlterhelést. Csak enyhíteni, mert e bajnak megszüntetése más tényezőktől függ. A megszüntetés a módszer kérdése.

A módszer gyökeres javítása érdekében javítani kell a tanítók anyagi helyzetét, hogy a tehetséges, tehát igazi szellemi munkára képes elemek egyre nagyobb számmal adják magukat a pályára. Emelni kell a nagyobb előképzettség követelése által a képzők szellemi színvonalát és reformálni magát a képzést, hogy a régi gépemberek csábitásainak ellentállani tudó kész tanítókat küldjenek az életbe.

Versenyt kell támasztani a tanítói pályán a nemek között. A saját keresetükre utalt nők egyre tömegesebben keresik a tanítói pályát. A női képzők sehol sem képesek a jelentkezőket befogadni, holott a tanítóképzők már nem népesülnek be. Ez a jelenség gondolkodóba ejtheti az intéző köröket; végzetes hiba volna azonban, ha arra gondolnának, hogy a nőknek a pályára tödulását korlátozzák. Csak hadd töduljanak! Szükség van rájuk; mert aránylag jobb munkát végeznek, mint férfi collegáik.

Ha nagyobb sikert akarunk, még tennünk kell valamit: utat kell nyitnunk, ha nem megy a nyitás, törnünk az élőszonek és szemléltetésnek az iskolában. Az elemi iskolás tanuló ne tudjon többet, mint a mennyit ezen az alapon megtanul. Önként értetik, hogy ebben az esetben tankönyv, mint teljesen felesleges, sőt káros „tanesszköz” a gyermek kezéből kivéttetik.

És hogy ezek a javítások tényleg életbe lépjenek, arra kell a szakfelügyelet, melynek az a hivatása, hogy a kijelölt uton állhatatos haladásra lelkesitse, buzdítsa, sőt ha kell, szorítsa a népnevelés productiv munkáit a néptanítókat.

* * *

A gyermek nemcsak az elemi, hanem a középiskola hatásával szemben is védelemre szorul.

Az elemi iskolának nincs kire tolni a hibáját. Neki hivatalbeli elődje nincsen. Az elemi iskola nem mondhatja, hogy az a fokozat, melyből növendékét kapja, nem tette meg kötelességét. Legfeljebb annyit mondhat — s ezt bizony elég gyakran mondogatja, — hogy tanítványai „buták,” alig lehet velők valamire menni; mert hiába, „gyenge az anyag.” Mennyivel szerencsébb a középiskola helyzete! Ez már bátran rámondhatja az elemi iskolára, hogy nem tette meg kötelességét. Szó sincs róla, ez a vád nem egyszer találó. Az elemi iskola esetleges mulasztása azonban csak ürügy lehet és nem ok a középiskolának a mulasztásra. A 10—11 éves egészséges lelkű gyermeknek a kora biztosítja azt a képességet, azt a fogékonyságot, melylyel a jól vezetett középiskola I. osztályában haladhat. A nagy előképzettség csak arra lenne jó, hogy a tanár kényelmesen kiexaminálgassa azt, a mit az elemi iskola tanított.

De hát melyik az a jól vezetett középiskola? Az, a melynek falai között a tanár élősavából tanulnak a gyermekek, a hol tanár és tanítvány együtt dolgozzák fel az ismeretrészleteket, az, a melyik szentírásnak veszi a középiskolai utasításnak ide vonatkozó következő rendelkezését:

„Még folyvást hallatszik a panasz, hogy középiskoláinkban a tanár az iskolai órát nem a tanulásra, nem növendékeinek szellemi gyakorlatára fordítja, hanem egyedül házi munkásságuknak ellenőrzésére, lecke-kérdésre és új feladásra szoritkozik. A főigazgatói jelentések és a közvélemény nyilatkozatai egyaránt emlegetik, hogy középiskoláink tanárai a kisebb gyermekek tanításában is az egyetemi előadások példája után indulnak, hogy nem veszik számba az ifjú lélek szükségét és erejét és különösen nem képesek közös tanításban az összes osztályt eleven öntevékenységben foglalkoztatni. E szemrehányások megszüntetését kell a tanítás módjának javításától legelőbb várni. A gimnásiumi oktatásnak a tananyag megfelelő elsajátítását, tüzetes megfigyelését helyes megértését és pontos emlékezetbe vésését, magában a tanítás folyamában, az iskolai órában kell eszközölni, vezető és utbaigazító kérdésekkel a tanulók gondolkodását keltve és irányozva. És ezen kötelessége a tanításnak mindig az egész osztálynak szól; kérdéseiben és magyarázataiban szükséges, hogy a tanár kellő körültekintéssel arányosan minden tanítványára kiterjessze figyelmét, felváltva mást-mást, szólítson feleletre, késztesen résztvevő munkára, a gyengébbeket és a szóra-kozottabbakat gyakrabban is serkentve, úgy, hogy az egész osztályt élénk szellemi mozgásban, életrevaló közös tevékenységben tartsa. Óvatos tartózkodással semmit sem szabad továbbá elvonnia növendék önmunkássága elől, úgy, hogy maga semmit sem végezzen, amit valamely tanuló által szintoly helyesen és jól elvégeztethet. Tanítása inkább célok kitűzésében álljon, melyeknek megoldásában a tanuló ifjuság szellemi erejét edzi, értelmét fejleszti“. „A hagyományos tanítással szemben, melyben nem annyira a megértés, mint a könyv nélkül tudás, nem az elméleti fejlettség, hanem az emlékezés döntött, csupán józan megszorítása, nem teljes mellőzése kívánatos az emlékezetbe vésésnek, anynyiban legelőbb is, hogy folyton megelőze a helyes megértést, azután, hogy valóban csak annak követelendő könyv nélkül tanulása, a mi reá érdemes és a mi szükséges. Érdemeseknek tartandók kiválóan az irodalom remek mintái, s már az alsóbb osztályoktól fogva gond fordítandó reá, hogy közülök minél több és minél pontosabban, miután beható magyarázat és sokoldalú felvilágosítás tárgya volt, az ifjuságnak kész emlékezeti birtokává válják. Szükségeseknek egyedül a tanulmányok rendszeres elemei mondhatók, az alapfogalmak és alaptételek, nyelvekben a szókincs és alaki biztosság“.

Kétségtelen, hogy ilyen középiskolái is vannak Magyarországnak, de hogy legtöbb középiskolánk nem ilyen, hanem lényegében ugyanazon hibákban bővelkedik, a melyekről az elemi oktatásnál említést tettem, szomorú való.

A legtöbb középiskola — a menyiben lehetséges — még jobban elszigeteli magát az elemi iskolától, miként ez elkülönítette magát a családtól. — Az elemi iskolából kapja tanítványait, ámde azért eszé ágában sincs, hogy ott folytassa a munkát, a hol ez elhagyta. Ugyanazt tanítja, a mit a gyermek a IV. osztályban már tanult; ámde a professor tulajponképen nem tanít, hanem praelegal és pedig a gyermek előtt menőben érthetetlen tudós nyelven. Ezt a nyelvet a gyermek meg nem érti s hogy mégis tanuljon valamit, kénytelen neki fogni a szó tanu-

lásnak. És ha ezt a mesterséget az elemi iskolában, illetőleg a középiskola alsó osztályaiban meg nem tanulta, el van veszve. A „vágni“ nem tudó diákból nem lesz prédikációs halott; soha sem lesz belőle „érett“ ifju.

A tudós formák mellett elvész a lényeg; a szótanultatás hallatlan terheket rak az ifjuság vállaira.

Nem a munkától idegenkedik a gyermek ifju, hanem attól a munkától, mely nem érdemli meg a munka dicső nevét: a memorizálástól. Hálátlanabb dolgot alig cselekszik valaki, mint az a diák, a ki bámulatos szorgalommal magolja évről-évre a szóképek ezreit és pedig csak azért, hogy azokat rövid idő alatt teljesen elfelejtse.

Sok ugyan be nem ismeri a szótanultatásnak haszontalan voltát, úgy véli, hogy az emlékezettel arányosan gyarapszik az értelem; bizonyos rá az a körülmény, hogy a jó diákok inkább adják jelét productiv képességeiknek is. Csalódás! A jó diák a tanultatás ellenére is jelét adja termelő képességének; fejlődik ez nála tanárainak magyarázatai, megfigyelései, magán-tanulmányai, olvasmányai által.

A középiskolákban (tehát nem csupa a tulajdonképeni középiskolában) észlelt bajok megszüntetése nagy feladat.

Első és legfőbb teendő volna a legnagyobb akadálnak, a középiskolák tulkéességének, megszüntetése. Annyi középiskolát kellene állítani, a mennyire a jelentkezők számához képest szükség van. Mig egy osztályban 60—80 gyermek (ifju) van, addig a tanár a tanuló egyéniségére figyelemmel alig lehet, minden tanítványát az órán kellő képen nem foglalkoztathatja, a tanítás munkájába bele nem vonhatja. — A kis Dániában az új népoktatásügyi törvény 35-ben állapítja meg az egy tanítóra bizandó gyermekek számát, nálunk a középiskolai osztály tanulóinak száma csaknem még egyszer annyi!

Addig is, mig ez a nagy akadály megszűnik, minden lehető meg kellene tenni a valóban mesteri kézzel alkotott s lényegében bizonyára az új középiskolai utasításba is bele kerülő régi utasításoknak végrehajtása, jó tanácsainak foganatosítása érdekében.

A tanultatást az utasítások szerint csak a valóban szükségesekre szorítva, tiltani kellene a magoltatást s legalább az alsóbb osztályokban a tankönyvek a magyar, latin és német olvasókönyvek kivételével kiveendőek volnának a tanulók kezéből.

A felhozottak figyelembe vétele, ha nem is szüntetné meg teljesen, de legalább nagyon megenyhitené a létező bajokat, természetes útjára terelné az értelmi nevelést.

T. Szakosztály! Talán önök sötétnek fogják találni azt a képet, a melyet egy pár vonással a magyar elemi és közép iskoláról vázoltam. Lehet. De én ilyeneknek látom iskoláinkat.

Szomoró vigasztalás, hogy a lényegre nem tartozó kisebb-nagyobb eltéréssel a külföld iskolái is ilyenek. A tudott és elméletben elismert jó sehol sem érvényesül olyan lassan, mint a köznevelés terén. Az iskolának Comenius által felsorolt fogyatkozásai máig sincsenek megszüntetve. A tanár és tanító a világ legconservativebb népe. Hozzá képest a mandarin forradalmár. S ez a conservatismus jó részt a foglalkozás kifolyása. A tanító souverain és a souverainek nem barátai a változóknak.

Ember János.

A tanítói oklevél abszolút és relatív értéke.

Kétségtelen, hogy a tanítói oklevélnek nincs meg az az értéke, mi megilletné; akár az időt tekintjük, mely annak megszerzéséhez szükséges; akár az ismeretanyagot, mit annak megszerzése feltételez. Csak össze kell hasonlitanunk a középfoku iskolák bizonyítványaival, hogy belássuk az állítás igazságát. Mindenki tudja, mily roppant különbség van ugy a köz-, mint a társadalmi életben a tan. oklevél s az érettségi bizonyítvány, a katonai, kereskedelmi, középipariskola végső bizonyítványai között. Pedig a tanulásra fordított idő éppen annyi, vagy még több. Hány tanító tapasztalta már, hogy hosszas tanulással, nélkülözések közt szerzett oklevele nemcsak nem egyenlő értékű az érettségivel, a katonai iskolák bizonyítványaival, de sokkal kevesebbet érő a három évfolyammal bíró kereskedelmi- és középipariskolák bizonyítványainál is! Hogy mennyire sérelmes e körülmény a feladatát igazi lelkesedéssel, buzgalommal végző tanítóságra: bizonyítani nem szükséges. Csak rá kell mutatni a sok panaszra, a sok cikkre, melyek a tanítói tekintély érdekében hangzottak el, vagy irattak. Avagy megvan-e a tanítóságnak az a tekintélye, mely egy 28000 tagból álló művelt, tanulni társadalmi osztályt megillet? Bizonyára nincs. S ennek oka — a többin kívül s nem is a legkisebb mértékben — még az, hogy nincs méltányosan értékelve azon oklevél, mely őt a munkára feljogosítja.

Már a közép- és kereskedelmi iskolai tanuló sem tekinti egyenlő rangu tanulótársának a tanítójelöltet, sőt egyenesen lenézi, mert csak praeparandiába jár. Hogyan kívánhatjuk tehát, hogy az életben is ne ugy ítéljenek rólunk! Hivatalosan meg van állapítva, hogy mely iskolák bizonyítványai egyenlők bizonyos tekintetben az érettségivel. De ezek között a tanítóképzőt hiában keressük. Ez az egyedüli, melyről nincs megmondva, mivel egyenlő. Aki a dologhoz nem ért, azt mondhatná, hogy ennek az elvégzése talán egyenlő a 7. osztály bizonyítványával. Dehogy. No de a 6. osztálylyal csak egyenlő? Persze, hiszen akkor még falusi jegyző is lehetne! Dehogy is egyenlő. Az illető már hajlandó lenne azt hinni, hogy az ott eltöltött 4 év épen semmit sem ér a minősítés tekintetében. Ekkor azonban csalódnék, mert ministeri rendelet szerint az, kinek tanítói oklevele van, egyenesen a polgári iskola 6. osztályából vizsgázhat. Tehát a képzőben eltöltött 4 év egy egész évvel ér fel! Ez az oklevél relatív értéke. Abszolút értéke azonban sokkal nagyobb. Bizonyítja az, hogy a tanítónak önkéntességi joga van. A két-féle érték közt lévő különbség szemléltetése végett tegyünk egy kis összehasonlítást. Tanítói oklevéllel nem lehet jegyzői vizsgálatra jelentkezni. Az 1889. évi véderő-törvény azonban az okleveles tanítónak biztosítja az önkéntességi jogot. Míg a jegyző, ki 6. osztályt végzett — tehát többet, mint a mennyinek a tan. oklevél relatív értéke megfelel — s utánna szakvizsgálatot tett, nem lehet önkéntes.

Azt mondják, hogy a képző szorosan szakképzést nyújt, azért nem lehet a többivel még csak összehasonlítani sem. Hát a katonaiskolák, a kereskedelmi, vagy még inkább az ipariskola nem szigoruan szakképzettséget adnak? Iliszen azért szakiskolák! De amint ezekben a szakfagyakon kívül általános ismereteket is tanítanak, a minék a révén

azután bizonyos tekintetben az érettségivel egyenlők, úgy a képzőkben a neveléstudományi tárgyakon kívül szintén tanulnak általános értékű tárgyakat. Tehát ez nem lehet az oka, hogy a tan. oklevél értékét oly csekélyre szabták. Szerény véleményem szerint ennek oka a következőkben keresendő. A tanítóképzés pár évtizeddel ezelőtt is — kétségtelen — nem állott azon fokon, melyen ma. Azután a fizetés, mely ma sem fényes, oly csekély és szegényes volt, hogy ez oklevélnek mintegy mesterségesen kellett oly kevés értéket adni, nehogy annyira szembe-tűnő legyen qualificatio s a javadalmazás közt levő különbség. Végül a tanítót meg kellett tartani pályáján. Most is kevés a tanító, hát még akkor, ha az oklevelet egyenlő értékűvé tették volna az érettségivel, hányan hagyták volna oda e magasztos, de rögzös pályát egy kényelmesebb, egy jövedelmezőbb állásért!

Ezeket figyelembe véve némileg meg lehet magyarázni a mostoha eljárást, melyben a tanítói oklevelet részesítették. De hogy ez így volt eddig, nem következik, hogy ez állapot továbbra is megmaradjon; annál is inkább, mert az okok részint már megszűntek, részint pedig nagyobb rázkódtatás nélkül megszüntethetők.

A tanítóképzés az utolsó évtized alatt is sokat fejlődött. Sőt fejlődik folytonosan. Épen most javítják tantervét, a mi a képzők színvonalát ismét emelni fogja. A praeparandia többé már nem kénytelen növendékeit kellő előképzettség hiánya miatt felvételi vizsgával fogadni be, miután a középiskola, v. polgári iskola IV. osztályát jól végzett tanulók is jelentkeznek talán elegendő számmal s így a jobb anyaggal jó tanterv mellett igen szép eredményeket lehet elérni. A fő az, hogy az új tanterv szerint a képző legalább oly fokú általános műveltséget nyújtson növendékeinek, mint nyújt a kereskedelmi, vagy középipariszkola tanulóinak. (Mintha eddig nem adott volna annyit!) S akkor az egyenjogúsításnak e tekintetben nem állja útját semmi.

Ha azonban tárgyilagosa akarunk maradni s elfogulatlanul bíráljuk a dolgokat: be kell ismernünk, hogy a felekezeti képzők egy része még napjainkban sem teljesíti feladatát úgy, mint kellene. De igazságtalanság lenne, ha ezek miatt a többiek szenvednének rövidséget. Ezeket kell rászorítani, hogy oly tantervvel s úgy dolgozzanak, mint a többi felekezeti s az államiak.

A fizetés dolgában is javulás állott be s reméljük, hogy az állandó lesz és nemsokára minden tanító munkájához illő fizetésben fog részesülni.

A legegyszerűbb mód, hogy a tanítót pályáján megtartsák kétségkivül a mai, mely szerint oklevele semmiféle jövedelmezőbb pályára nem minősíti, mivel nem egyenlő a többi iskolák bizonyítványjaival. De ez igazságtalan, mert amellett, hogy az oklevél értékét nagyon kedvezőtlen színben tünteti fel, azokat sújtja, kik önzetlen buzgalommal szolgálják az ügyet. Másrészt azonban nem lehet kívánni az államtól, hogy olyanokat taníttasson ki, a kik alig várják, hogy a képesítő-vizsgálatot letegyék s más, kecségtetőbb állást foglaljanak el. E bajon is lehetne segíteni. Minden növendéktől kötelező nyilatkozatot kellene venni, hogy azon segély arányában, melyet élvezett, rövidebb v. hosszabb ideig fog

a tanítói pályán működni. Ha jól tudom, e megszorítás a katonai iskolákban is megvan.

A kereskedelmit végzett fiatal ember, ha tudományos pályára akar lépni, érettségi vizsgálatot tesz a különbözetekből s nyitva áll előtte az egyetem kapuja. A tanítónak, lehet az bármily képzett, tehetséges ember, tilos az egyetem küszöbét átlépni, mert csak praeparandiában szerezte ismereteit. Hallotta-e már valaki, hogy tanító a különbözetekből érettségizett volna? Dehogy! Az csak a kereskedelmit végzetteknek van megengedve. Neki, ha érettségi bizonyítványt akar szerezni, előbb a 4. osztályból kell vizsgáznia. Vajjon mi a célja az érettségi vizsgálatnak? Mindenesetre az, hogy a jelölt bizonyosságát adja, hogy magasabb tanulmányokra képesítve van. Nos és ha egy tanító kedvet és erőt érezne magában, hogy arról bizonyosságot tegyen, vajjon megtehetné-e? Igen, de csak hosszas, időt — és pénzt — emésztő kerülő uton. Vagy még azt sem lehet feltételezni, hogy a tanítóképző legtehetségesebb növendékének a tudása ér annyit, mint a kereskedelmi iskola leggyöngébb tanulójáé? Most, mikor a szabadelvűség a nők előtt is megnyitja az egyetem kapuját — ha már a tanítói oklevél előtt továbbra is zárva marad az — módját kellene ejteni, hogy a tanító is megszerezhesse az érettségi bizonyítványt. *Engedjék meg, hogy a tanító is egyezzen érettségi vizsgálatot tegyen a különbözetekből s esetleg azon tárgyakból, melyeket nem tanult oly terjedelemben.*

Jó tanterv mellett a tanítóképző mindenesetre csak oly általános műveltséget tanulóinak, mint a többi szakiskola. Ez esetben pedig legalább is nem méltányos, hogy az itt szerzett oklevél értéke hasonlíthatatlanul kisebb legyen, a többi szakiskola bizonyítványainál.

Itt lenne tán az ideje, hogy megkíséreljük, nem lehetne-e az oklevél kétféle értéke közt lévő különbséget kiegyenlíteni; nem lehetne-e azt a kereskedelmi- és középipariskola elvégzését igazoló bizonyítványokkal egyenlő értékűvé tenni!

A tanítói tekintélyről már igen sokat beszéltek és irtak. S ezekből megtanulhattuk, hogy azt nem lehet mesterséges uton-módon emelgetni. Természetes alapot kell neki vetni, hogy kifejlődjék.

Kollányi Ödön.

Munkácsy Mihály temetése.

A nagy festőművész temetése napján f. hó 8-án a tanuló-ifjuság s a tanár és tanító-világ imponans módon áldozott a kegyelet oltárán.

Ezen a napon a miniszter szóbeli rendeletére, melyet a főigazgató, a kir. tanfelügyelő s a főváros közökt. osztályának feje közvettettek, szünetelt a tanítás. Délelőtt folyamán a ravatalt nézték meg a tanulók. Számukat a lapok mintegy 20 ezerre teszik.

Délután a megállapodások szerint 2—3-ig gyülekezett a tanuló-ifjuság. Az Aréna-uttól a Köröndig volt számára fenntartva a hely a lovasok útján mindkét oldalon. Jobboldalon a középiskolai tanulók, balon a népokt. intézet tanulói, középen a fő és szakiskolák tanulói foglaltak helyet tanáraik, tanítóik vezetése mellett gyászlobogók, vagy

gyászfágyóval bevont nemzeti lobogók alatt. Az iskolák jó részénél jelző táblák is voltak láthatók.

A korán összegyűlt ifjuság, noha a rendőrség teljesen megóvta a közönség szorongatásától, türelmetlenül várta a temetési menetet.

A temetésen, melynek egyházi szertartását *Dessewffy* csanádi püspök végezte, a közélet kitünőségei igen nagy számmal voltak jelen, köztük *Szell* Kálmán miniszter-elnök, *Wlassics* Gyula miniszter, *Zsilinszky* Mihály államtitkár, *Axaméthy* Lajos és *Molnár* Victor min. tanácsosok.

„Az egyházi szertartás után *Wlassics* miniszter a kormány nevében mondott bucsubeszédet, melyből közöljük a következőket:

Az egész művelt világ gyászol téged, de a mi nemzetünk a legmélyebb bánatába borulva áll ravatalod körül, mert hű fiaai között benned e század egyik legnagyobb alkotó tehetségét, legnemesebb jellemét és legmélyebben érző szívét vesztette el.

Sokat tettél. Nemzeti ujjaszületésünk templomába te vitted be a legragyogóbb drágaköveket és neved ott fog ragyogni a történelemben, a hol megírva lesz, miként épült föl államférfiúi bölcseséggel, tollal és művészi ecsettel az új Magyarország hatalma és dicsősége.

Az államférfiúi bölcsesség alkotásai megadhatják ugyan ez államnak a biztosságot és szilárdságot, de a nemzeti életnek igazi erejét, beltartalmát, egyéniségét az adja meg, a mit a tudós fölfedezése, az író tolla és művész ecsetje alkot.

A *Siralomház*-tól az Isten-ember-trilógiáig mennyi erkölcsi erőt, beltartalmat adtái nemzetednek! Génuszod világra szóló dicsőségében rejlik az erkölcsi hatalom, melylyel hazádat nagyobbá tetted.

Remek alkotásaidból ismerje meg a művelt világ fajunk művészi sulyát, művészi genijét. Miként e század nagy magyar költőinek dalai-ból a magyar faj költői lelke, a te remekeidből a magyar faj művészi lelke szállt a művelt világ szemhatárára. Ime, itt az elévülhetetlen erkölcsi hatalom, melylyel az új Magyarország megalkotásához művészi Génuszod hozzájárult.

Elbővülted, elragadtad remek alkotásaiddal a nagy világot, de „a nagy világon e kívül nincs számodra hely,“ *oly magyar volt szived és lelked*, hogy az egész világ bámulatából és lelkesedéséből saját szavaid szerint csak *honfitársaid elismerése szállt szived gyökeréig*. Ez volt balzsamod az élet küzdelmében.

Ha jól esett magyar szivednek és lelkednek életedben a tieid, véreid elismerése, most is bizonyára a művelt világ gyásza mellett koporsód felett lebegő sokat küzdött lelkednek csak az adja meg az örök békét, hogy *egész nemzeted* fölséges királyával, törvényhozóival a legmélyebb bánattal, de *büszkeséggel* áldoz nagy emlékednek, hogy a mienk voltál.“

A nagy és fényes közönség mély csendben meghatottan hallgatta a miniszter szavait.

Beszédet mondottak még: *Berzeviczy* Albert az orsz. képzőműv. társ. nevében, *Jendrassik* Jenő a képzőművészek egyes. nevében, *Telepy* Károly a művészek nevében és *Hock* János a „Nemzeti Szalon” képviselőjében.

Azután megindult a menet. Az Andrássy-uton lassan hömpölygött az áradat. Elöl ment néhány egyesület, azután jöttek a szebbnél-szebb koszoruk hat kocsival, nyomukban a halottas kocsi a nagy halottal, utána fényes közönség, hatalmas kocsisor.

Amint a gyászmenet átvonulóban volt, a tanuló ifjuság sorfala között, megszűnt a nyugtalankodás, az ifjak és gyermekek nagy érdeklődéssel nézték az érdekes és megható látványt. Azután teljes rendben elszlottak.

IRODALOM.

(**Pedagogiai Kalauz.**) A „Népnevelők Könyvtára” cz. új füzeté. Irtta *Kőrösi* Henrik, a kultuszminiszteriumhoz beosztott tanár. A füzetet különösen kezdő tanítók olvashatják haszonnal és értékesíthetik a mindennapi tanításnál. A füzet egyik érdekessége az is, hogy a közözt. kormány által tervbe vett új helyesírás szerint íródott. Ára 1 koroná. Megjelent Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) könyvkiadóhivatalában Budapesten.

Iparosok Olvasótárából 3 szám jelent meg. A 4—5. kettős szám vegyes munkákat tartalmaz, melyeket „Hasznos olvasmányok” cz. alatt csoportosított a szerkesztő. Irtak bele *Rákosi* Viktor, *Vészi* József, *Gelléri* Mór és még számosan mások. Az egyes cikkek cziméi: A szocializmusról, Mese a boldog munkásról, Üzleti szellem, Társadalmi kérdések, Az ipar munkája, stb. 6. szám czime „Az iparos kincses könyve.” Ebben Dr. *Hankó* Vilmos állított össze tömördek fontos receptet, melyeknek mindenféle iparágban nagy hasznát vehetni. Eme néhány közlemény czime: A borok derítése, A fuschin felismerése a borban, Avas vaj javítása, A kenyér megvizsgálása, A tojás konzerválás módjai stb. Mint e czimek mutatják, *Hankó* könyve a jó házi asszonyt is sokféle okos dologra megtanítja. Az „Iparosok Olvasótára”-t a Lampel R. czég (Wodianer F. és fiai) adja ki; ára egy-egy számnak 60 fil.

Utazás a természetben. *Platz* Bonifác dr. becses munkával gazdagította az ifjusági irodalmat. A fönnebbi czimen a természettudományok és a földrajz körébe vágó ismeretterjesztő közlemények sorozatát gyűjtötte össze egy díszes könyvbe, a fiatalság okulására és ismeretvágyának fölkelésére. Az eleven tollal, élvezetesen megírt közleményeket a szebbnél szebb képek hosszú sora ékesíti. Tekintettel volt a szerző e cikkek megírásánál nemcsak arra, hogy a fiatal elmék érdeklődését lebilincselje, hanem a paedagogia kívánalmaira is, úgy hogy e tekintetben sem érheti gáncs ezt az érdekes és tanulságos könyvet, amely a legkülönfélébb természettudományi kérdéseket, földrajzi és természetrajzi dolgokat öleli föl. Tartalma gazdaságának és sokoldalúságá-

nak bizonyosságul ime néhány közlemény czime: Az anyag és erő. A világ eredése. A föld fejlődése. Tájékoztetés. A leszármazás elmélete és az ember. A vad és félkultur népek kedélye. Az állatok szellemi világáról stb. és a földrajzi költemények hosszú sora. Az érdekes munkát Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) könyvkereskedése adta ki. — Ara 3 korona. — Tanítói könyvtáraknak is melegen ajánljuk.

Gyümölcs- és gazdasági fateenyésztés. Az iskolai és a népkönyvtárak használatára írta *Dobóczky Lajos*. A gyümölcs- és gazdasági fateenyésztésnek kis kátéja ez a mű, amely tavaszi, nyári, őszi és téli időszak teendőit egyaránt felöleli, röviden, tisztán, világosan, ábrákkal magyarázva adván elő mindazt, amit a gyümölcsstermelőnek tennie kell. A Lampl Róbert (Wodianer F. és Fiai) czég kiadásában megjelent munka ára 50 fillér.

VEGYESEK.

— **Halálozás.** A Győrvidéki Tanítóegyesület őszinte fájdalommal jelenti, hogy sok időn át volt buzgó alelnöke, tiszteletbeli tagja *Jilg J. Ede* munkás életének 61-ik évében folyó hó 5-én elhunyt. — *Jilg* a tanítószeg legképzettebb s legbuzgóbb tagjai közé tartozott, a ki irodalmi téren is sikerrel szolgált a népnevelés ügyét. E révén neve országsherte tisztelt és becsült. Áldott legyen emlékezete!

— **A német nyelv az elemi iskolában.** A VII. ker. I. sz. iskolaszék legközelebbi ülésében beható vita után 10 szóval 9 ellen elfogadta *Győrffy János*nak azon indítványát, hogy a székes-főv. elemi iskoláiból hagyassék ki a német nyelv.

— **Ujságelárusító gyermekek.** Egyik VIII. ker. iskolaszék erélyes intézkedést kér az iskolás gyermek ujságelárusítása ellen. Helyes! Csak arról kellene még gondoskodni a buzgó iskolaszékeknek, hogy azok az ujságelárusító gyerekek ne legyenek rászorulva erre a keresetre.

— **Gyűlés.** Az alsófehérmegyei róm. kath. tanítóegyesület f. év május 16-án tavaszi gyűlését tartja. A gyűlés főbb tárgyai: *Gál Miklós* és *Baka Antal* gyakorlati tanításai, továbbá *Péter János* felolvasása az amerikai népoktatásról.

— **A Földtani Intézet** f. hó 7-én nyílt meg. Ez a tudományos intézet a magyar köznevelés egyik legszebb s legmonumentálisabb alkotása.

— **Az áll. felsőbb ipariskolások egyesülése.** Ezen iskola végzett tanulói egyesületben tömörültek. Cél: saját kebelében állások közvetítése, a tagok erkölcsi és anyagi támogatása.

TARTALOM.

— *Munkácsy Mihály.* — Feladataink. — Vannak-e a mai iskola belső életében tényezők, a melyek a gyermekvédelem szempontjából módosítandók? — A tanítói oklevél abszolút és relatív értéke. — *Munkácsy Mihály* temetése. — Irodalom. — Vegyesek.

Laptulajdonos: A Népkönyvtár Budapesti Egyesülete
Kiadó: „Hunnia“-nyomda, Budapest VI., Terezh-körút 3.

„Hunnia“ könyvnyomda, Budapest, Terezh-körút 3.